

75 jaar vrijheid: herdenken met een #hashtag

Achtergrond - 23 december 2020 - Auteur: Lynn Stroo

2020 moest een bijzonder jaar worden, waarin Duitsland en Nederland zouden stilstaan bij 75 jaar 'Kriegsende' en bevrijding. Stil werd het, want door de coronapandemie ging een streep door talloze evenementen. De gezamenlijkheid waar het jubileumprogramma bol van stond, maakte plaats voor individueel en digitaal herdenken. Een terugblik.

Precies op de grens tussen het Duitse plaatsje Suderwick en het Nederlandse Dinxperlo zouden afgelopen lente lange, gedekte tafels staan. De picknick voor buurtgenoten uit beide landen moest de aftrap zijn van veel gezamenlijke activiteiten in de Duits-Nederlandse grensstreek. Maar het coronavirus gooide roet in het eten en op de geplande datum bleef de grensweg leeg. Als eerbetoon hesen [Duitse gemeentehuizen](#) langs de grens Nederlandse vlaggen op Bevrijdingsdag. Terwijl iedereen binnen moest blijven, [markeerden de vaandels](#) dat we 75 jaar in vrijheid leven.

De vergelijking tussen de Tweede Wereldoorlog en de beperkende coronatijd werd het afgelopen jaar vaak getrokken. "De pandemie dwingt ons om alleen te herdenken", zei de Duitse bondspresident Frank-Walter Steinmeier op [8 mei, Tag der Befreiung](#) in Duitsland. De officiële herdenkingsdienst met veel buitenlandse gasten, was omgevormd tot een [sobere bijeenkomst bij de Neue Wache](#) in Berlijn, met naast Steinmeier kanselier Angela Merkel en parlamentsvoorzitter Wolfgang Schäuble. "Misschien brengt deze eenzaamheid ons even terug naar die 8 mei in 1945", zei Steinmeier. "Toen waren de Duitsers alleen. Duitsland was militair verslagen, politiek en economisch ingestort en moreel verbrijzeld. We hadden de hele wereld tot onze vijand gemaakt. Vandaag, 75 jaar later, moeten we alleen herdenken, maar we staan niet alleen!"

#75Befreiung

De 'Gedenkstätten' - bezoekerscentra - die in veel voormalige concentratiekampen zijn ingericht, hadden juist dit jubileumjaar honderden overlevenden van de Holocaust uitgenodigd. Het volle programma dat in maart nog op de agenda stond, moest in een paar weken volledig worden omgegooid,

vertelde Thomas Lutz van herdenkingsmuseum [Topographie des Terrors](#) in Berlijn vorige week op een online conferentie over herdenken in coronatijd. Lutz is ook betrokken bij de organisatie van het jubileumjaar. “Juist voor de overlevenden en hun naasten is het heel belangrijk om op zo’n specifieke plek als een concentratiekamp te herdenken.” *De tekst gaan verder onder de tweet*

(1/2) Am 19. April haben die Gedenkstätten Ravensbrück und Sachsenhausen den 75. Jahrestag der Befreiung begangen - aufgrund der Corona-Pandemie in virtueller Form unter dem Hashtag [#75Befreiung](#). [#8mai pic.twitter.com/DP61LZw2Tf](#)

— SachsenhausenMemorial (@GMSachsenhausen) [May 8, 2020](#)

De hoogbejaarde gasten kwamen uiteindelijk niet en de herdenkingen werden vooral online georganiseerd. Zo waren de kransleggingen bij de monumenten bijvoorbeeld via een livestream over de hele wereld te volgen. De hashtag [#75Befreiung](#) werd een succesformule op social media, zegt Lutz. Vooral veel kleinere voormalige (concentratie)kampen konden elkaar op die manier vinden en verhalen en video’s delen. Er kwamen ook speciale websites met videoboodschappen van Holocaust-overlevenden, van onder meer voormalig [concentratiekamp Neuengamme](#) en [Bergen-Belsen](#).

Voormalig concentratiekamp Dachau ontwikkelde de app '[Die Befreiung AR](#)' voor wie wel de gedenkplek in Beieren kon bezoeken. De app leidt bezoekers met hun eigen smartphone door het kamp. Met behulp van Augmented Reality zijn originele foto's van de bevrijding te zien op dezelfde plek als waar de bezoeker anno 2020 staat. De tour met waargebeurde verhalen is een indringende manier om zelf te ervaren wat zich daar in 1945 heeft afgespeeld.

Meer bezoekers

“Door het grote digitale aanbod hebben we misschien wel meer bezoekers gehad dan anders”, stelt Lutz tijdens het online symposium. “Vooral de mensen die een connectie hadden met het thema 75 jaar bevrijding, vonden ons.” Dat alles ineens online moest was voor veel organisaties nieuw, maar Lutz denkt dat digitaal herdenken blijvend zal zijn in de toekomst. “Al zullen voor nabestaanden fysieke plekken belangrijk blijven.”

Ook Berlijn, de enige stad in Duitsland waar 8 mei dit jaar een officiële vrije dag was, moest het programma grondig herzien. De geplande open-air-tentoonstelling werd omgevormd tot een digitaal project. Bijkomend voordeel was dat iedereen vanuit zijn huiskamer kon meekijken. De [multimediale tentoonstelling 'Nach Berlin'](#) voert de bezoeker door een verwoest Berlijn, langs de Reichstag, Brandenburger Tor, Alexanderplatz en het voormalige concentratiekamp Sachsenhausen. Originele beelden en verhalen van ooggetuigen brengen de geschiedenis tot leven. Bij het project hoort ook een [serie podcasts](#).

Spoorzoeken

Een grote rol was er dit herdenkingsjaar voor jongeren in Duitsland. Met

educatieve projecten werden scholieren aangespoord in hun omgeving op zoek te gaan naar sporen van de Tweede Wereldoorlog en familieleden te bevragen, nu die er nog zijn. De regionale omroep NDR schreef een wedstrijd uit, met als thema 'Befreit! Und dann?' Het leverde [een podcast, Instagram-video en interviews met overlevenden](#) van de oorlog op. Deelnemers van een wedstrijd georganiseerd door de regionale omroep Hessischer Rundfunk interviewden de laatste ooggetuigen van de oorlog en maakten een [indrukwekkende film](#). *De tekst gaat verder onder de video*

Volkstrauertag, de jaarlijkse dodenherdenking in Duitsland, stond afgelopen 16 november in het teken van 75 jaar 'Kriegsende'. Voor deze gelegenheid [kwam de Britse prins Charles naar Berlijn](#). Als symbool van verbondenheid deed de kroonprins zijn toespraak in de Bondsdag afwisselend in het Duits en in het Engels. Samen met bondspresident Steinmeier legde hij een krans in de Neue Wache.

Precies een maand later, op 16 december ging in Duitsland een [strikte lockdown](#) in. Alle musea en andere gedenkplaatsen zijn tot en met 10 januari 2021 gesloten. Maar dit jaar heeft laten zien dat individueel en digitaal herdenken een kwestie van een muisklik is. Wie weet kan bondskanselier Merkel volgend jaar alsnog de geplande [5-mei-lezing](#) houden in Den Haag. En wordt er in 2021 uitbundig gepicknickt op de grensweg tussen Suderwick en Dinxperlo. Dan vieren we gewoon 76 jaar vrijheid.

Brandenburger Tor: Berlin sagt den Alliierten Danke, 75 nach dem Ende des Zweiten Weltkrieges für die Befreiung Europas vom Nationalsozialismus. [#Danke #75Befreiung #Berlin #niewieder #Danke @kulturprojekteb pic.twitter.com/ryuqlvM9XZ](#)

— Nicole Bauch (@ntbauch) [May 8, 2020](#)

Wil je meer zien, lezen en horen over 75 jaar bevrijding? Zie onze online tips:

De Duitse omroep ZDF maakte de [documentairefilm](#) 'Wir bauen auf! Privatfilme aus der Nachkriegszeit', bestaande uit filmmateriaal uit privébezit en persoonlijke verhalen over de wederopbouw in Duitsland na de Tweede Wereldoorlog. (Ook te zien in Nederland)

Mediaplatform VICE publiceerde een mooie [fotoreportage](#) van (Duitse) jongeren die nu bij voormalige concentratiekampen werken. Hoe kijken zij 75 jaar na het einde van de oorlog aan tegen herdenken?

Ter gelegenheid van de 75ste bevrijdingsdag van concentratiekamp Auschwitz (27 januari) maakte de Duitse krant Tagesspiegel dit jaar 'Niemand vergessen!': [een interactieve kaart](#) van alle Stolpersteine en andere gedenkplaatsen voor nazi-slachtoffers in Berlijn.

[Onze tijdlijn 'Kriegsende'](#) laat zien wat er in de laatste maanden van de oorlog en de eerste maanden na de capitulatie gebeurde in Duitsland.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/41470/75-jaar-vrijheid-herdenken-met-een-hashtag>